

“El de periodista no és un ofici d’acadèmics o d’experts, sinó de ciutadans”

He de dir que rebre el premi Vicent Ventura és per a mi un motiu múltiple de satisfacció: a Ventura el vaig conèixer i en vaig tenir amistat. Jo em vaig fer venturista des que el vaig començar a tractar i ho vaig continuar sent després de la seua mort, en el sentit que m’identifique plenament amb les seues preocupacions polítiques, cíviques i morals, i també amb algunes de les seues vicissituds biogràfiques i professionals.

Vaig tenir la sort de poder-lo entrevistar per a un llibre titulat ‘Converses amb un ciutadà’ i, en aquesta mateixa seu històrica de la Universitat de València vaig poder fer-ne públicament l’elogi amb motiu de l’acte en què se li va entregar la medalla de la institució. També vaig editar en un volum la correspondència que ell i el seu inseparable amic Josep Garcia Richart van mantenir amb Joan Fuster.

Ventura era un periodista vocacional, tocat per l’activisme polític democràtic, i un valencianista compromés. Va arribar a l’ofici com jo, d’una manera relativament accidental, i s’hi va trobar de seguida absolutament identificat.

No defensaré, com no ho feia ell, els beneficis de l’autodidactisme de la professió. Sí que remarcaré que els elements fonamentals de la condició de periodista s’aprenen fent de periodista. Un fet que no és contradictori amb l’adquisició reglada de coneixements.

En aquest sentit, la Universitat està desplegant un gran servei a la professió amb els seus estudis específics. I la meua experiència amb els joves llicenciats que arriben a les redaccions és que es tracta de persones, potser amb la mateixa vocació que vam tenir uns altres en uns altres moments, però amb una formació i un talent molt més treballats, molt més afinats. Aquesta millor preparació els resulta molt útil en un context de crisi profunda

del model de producció de la informació i de vertiginosa revolució de les tecnologies de la comunicació.

He conegut periodistes en les redaccions procedents dels més diversos oficis, estudis i classes socials. N'he vist molts quedar-se pel camí. Com explicava Ryszard Kapuscinski, la de periodista no és una professió amb la qual pugues esperar fer-te ric. I a més a més, si la vols exercir de manera creativa, superant un nivell merament artesanal o rutinari, implica que has de fer notables sacrificis personals.

“És aquesta una professió molt exigent”, escrivia el famós periodista polonès. “Totes ho són, però la nostra d’una manera particular. El motiu és que nosaltres hi convivim vint-i-quatre hores al dia. No podem tancar la nostra oficina a les quatre de la vesprada i ocupar-nos d’unes altres activitats. Aquest és un treball que ocupa tota la nostra vida, no hi ha una altra manera d’exercir-lo. O, almenys, de fer-ho de manera perfecta”.

Billy Wilder, el gran cineasta que va exercir de reporter quan era jove en alguns diaris de l’Europa d’entreguerres abans d’emigrar als Estats Units, on va dirigir títols tan brillants sobre la premsa com *El gran carnaval* o *Primera Plana*, deia que l’única cosa que podia trencar-li el cor era que li prengueren la càmera i no el deixaren tornar a fer pel·lícules. Als periodistes ens passa el mateix. Lleveu-nos la possibilitat d’expressar-nos públicament i ens quedarem deseparats.

Els mitjans de comunicació demanen cada vegada més formes de periodisme especialitzat, no sols en ciència, cultura o economia, sinó en tecnologia, en medi ambient, en gestió de dades i en moltes altres àrees de l’activitat humana que van guanyant protagonisme. Però hi persisteix, contra tots els problemes nous, les destreses en permanent transformació i les especialitzacions sobrevingudes, aquell corrent de fons que fa que algunes persones es compliquen la vida publicant coses que es pretenien secretes, fent conèixer veritats que algun poder tenia la pretensió d’ocultar o denunciant la injustícia i la corrupció.

Una estranya pulsio fa que determinades persones, -com Billy Wilder amb la seua càmera quan disseccionava amb agudesia certs comportaments socials-, no es troben satisfetes si no fan ús dels drets democràtics a la informació i a la llibertat d'expressió per a exercir una vigilància pública del poder. Com deia George Orwell, "periodisme és contar allò que algú no vol que se sàpia; la resta són relacions públiques". I això passa perquè, en el fons, el de periodista no és un ofici d'acadèmics o d'experts, sinó de ciutadans.

És un ofici de ciutadans actius, com ho va ser Vicent Ventura. Que va pagar la seua implicació en la lluita democràtica contra el franquisme amb la pèrdua de la possibilitat de treballar precisament del que li agradava, és a dir, de periodista, després de passar un temps exiliat a París per la seua participació en l'anomenat *contubernio de Munich*.

Això el va obligar a reinventar la forma de guanyar-se la vida i el va convertir en empresari quan va fundar amb alguns socis l'agència de publicitat Publipress. Però no el va portar a callar. Al contrari, el seu protagonisme en la vida valenciana va anar augmentant. Era una figura de referència de l'oposició al franquisme, sempre disposat a secundar iniciatives i reivindicacions. Va participar en la fundació de Comissions Obreres fa ara cinquanta anys, va impulsar revistes com *València Fruits* i va crear el Partit Socialista del País Valencià.

Ventura era un home d'acció, en el sentit que Hannah Arendt va donar a aquest concepte quan assenyalava que allò distintiu de la condició humana és actuar en l'esfera pública, on totes les persones són úniques dins la pluralitat social i on es dirimeixen, mitjançant la paraula i l'acte, amb el discurs i l'acció, les diferències i les contradiccions. Temperamental i impacient en la seua manera de ser, Ventura no va defugir mai les plataformes, iniciatives i moviments sorgits de la societat civil i la política democràtica.

En una època molt més afortunada, sense la pesada llosa de la dictadura condicionant tot l'ambient, i després d'unes

tempatives inicials en l'activisme cívic i polític, la meua acció s'ha centrat en la cultura i el debat intel·lectual. Des que vaig participar, quan era molt jove, en la revista literària *Cairell*, m'he sentit partícep del món dels llibres i, amb el pas dels anys, he fet novel·les i assaigs, he publicat articles en revistes i he dirigit un suplement cultural, el *Quadern*, en l'edició valenciana d'*El País*, diari al qual he dedicat la major part de la meua vida professional. Allà hi vaig arribar amb l'experiència prèvia de *Noticias al día*, un d'aquells periòdics que encara feien servir màquines d'escriure, i després de participar en la fundació del setmanari *El Temps*. Ara treballe en *eldiario.es*, un mitjà digital de nova generació que fa el periodisme crític i valent que sempre m'ha agradat. Això vol dir que he tingut la sort de viure des de plataformes molt interessants l'evolució de la professió i de la nostra societat.

Vicent Ventura i jo, com he explicat, vam compartir, en generacions distintes i en temps molt diferents, alguns interessos vitals i algunes preocupacions. Però també una admiració, la que sentíem per Joan Fuster. Ell des d'una proximitat generacional i una amistat intenses. Jo des de la perspectiva d'algú que trobava en l'assagista de Sueca una inspiració i un estímul tan impagables com inesperats.

Tal com ho era per a Ventura, per a mi el valencianisme és una conseqüència, en bona mesura, d'aquella inicitació. Quan ara trobe certes referències pejoratives a Fuster, no deixe de sorprendre'm. Són lògiques les crítiques a alguns dels seus postulats més condicionats pel context en què es van produir i en bona mesura superats pels esdeveniments, però mai no podré compartir que l'assagista de Sueca haja donat peu a cap secta de catalanistes dogmàtics i tossuts, plens de manies resistencialistes. En primer lloc perquè cal desconfiar de tot aquell que presente el fusterianisme com un corrent o un grup de posicions innegociables. Fuster no va promulgar cap doctrina, sinó que va obrir un debat i va impulsar un moviment civil

d'implicacions molt diverses, com tots els grans intel·lectuals que promouen deliberacions públiques de llarg recorregut.

I així com no és viable cap escolàstica fusteriana més enllà de la invitació a abandonar la secular genuflexió provinciana i afrontar el debat sobre què volem ser, molts dels que van donar per morts precipitadament els estímuls que Fuster havia generat hauran de reconèixer que la història no ha arraconat, ni de bon tros, l'energia cívica que per influència seua es va desencadenar al nostre país.

Fuster va ser, sobretot, un gran intel·lectual. Va saber llegir autors com Montaigne; va polemitzar de manera brillant amb les idees d'intel·lectuals espanyols com Unamuno i Ortega i Gasset; va assajar interpretacions originals sobre el sentit de l'art abstracte; va revindicar la significació real de Vicent Blasco Ibáñez, víctima d'una mitificació esterilitzadora; va contribuir a alliberar Sorolla del sorollisme; va redactar magnífics estudis d'història cultural; es va acostar als nostres clàssics amb amenitat; va publicar algunes de les pàgines més sensates sobre les falles i altres festes i costums o sobre el territori valencià; va donar suport a la cançó; va escriure milers d'articles periodístics sobre la cultura, el món i la societat, i va escriure *Nosaltres els valencians*.

He de reivindicar aquell Fuster que confessava, amb un excés retòric molt sincer que l'única autoritat que tenia, l'única passió noble que potser es reconeixia, era la d'haver-se apassionat fins a l'obsessió per la vida i el destí del seu poble. Ell ens va ensenyar que en els temps moderns la curiositat per entendre el món i per explicar-lo es pot desplegar des de coordenades irreductiblement individuals, però que només des de la rebel·lia contra la decadència i la resignació com a poble es pot accedir d'una manera col·lectivament digna a la universalitat i el cosmopolitisme.

I això enllaça amb una altra qüestió: el tema europeu. Com per a Fuster i tants altres (pocs en un determinat moment), per a Ventura no tenia sentit el compromís amb la regeneració

valenciana i l'autogovern sense la vocació europeïsta. Ell va pagar molt cara la seua participació en la reunió del Moviment Europeu a Munich l'any 1962, però, a més a més, mai no va deixar de defensar la construcció europea com un projecte democràtic i de progrés.

Sabia molt bé què havia representat per als valencians no formar part de la Unió Europea, del Mercat Comú que se'n deia en un principi, en l'època daurada de la construcció dels estats del benestar al continent. Socialista com era, i convençut que "de llibertat mai no n'hi ha prou", estic segur que avui seria molt crític amb els dirigents europeus de l'austeritat, el dictat del dèficit i els retalls a tota costa; amb les polítiques neoliberals i els prejudicis reaccionaris davant drames humanitaris com el dels refugiats. Però no compartiria en absolut el festeig d'algunes esquerres amb la idea, més o menys fraudulenta, de la qual ha fet bandera l'extrema dreta, d'abandonar una Unió que va arribar a amenaçar Grècia d'expulsió i ara, paradoxalment, es veu obligada a acceptar la marxa del Regne Unit.

Tot i les discrepàncies, Fuster, com Ventura i com Ernest Lluch, que ho va explicitar en el seu assaig sobre les Espanyes vençudes del segle XVIII, sabien que el valencianisme, com el catalanisme, només té un sentit progressista si està dotat, i passeu-me l'expressió, d'una certa nostàlgia austro-hongaresa, d'una inspiració civilitzatòria pro-europea que pugua contrapesar la nostra condició meridional.

Ens trobem ara mateix en un moment esperançador. Després de tants anys d'hegemonia d'un discurs excloent, d'una pràctica política maniquea i sectària i d'una gestió corrupta de les nostres institucions, el País Valencià fa bandera, gràcies al Pacte del Botànic, de la fórmula més progressista de gestió de la diversitat política que és possible avui a l'Estat espanyol. No és una qüestió menor. I resulta fonamental que l'episodi no quede en un parèntesi benintencionat, sinó que es consolide com un punt d'inflexió de cara al futur.

Vull pensar, finalment, que els camins de les estimulants revisions de la nostra circumstància identitària induïdes per la realitat del nostre procés polític, amb les seues encomiables i necessàries pretensions d'inclusivitat, i la seua aspiració majoritària, serán immunes al contagi letal d'aquella somnolència col·lectiva de la qual, no sense traumes, vam poder despertar un dia els valencians.

Moltes gràcies.